

Eberenz, p. 229]; com indica aquest *naveta* apareix classificat com a una nau de 100 botes (=40 tones) als Registres del Port de Barcelona. Com a 'receptacle d'encens' figura en docs. de 1356 i 1550; *DTO.* dona «*Naubeta, barqueta o barquilla de encens*: Acerra, aeg, veg. també supra; el cast. *naveta* id., s'explica com a un manlleu al català (*DECH* iv, 219a47). *Navetaria* 'lotges del teatre (?)' [c. 1700, veg. *AlcM*]. *Navícula* 'gènere d'algues microscòpiques d'aigua dolça i salada'; *navicular* adj. i m. 'escafoide'.

Navada, ant. 'la capacitat de càrrega d'una nau' [1336 «fuerunt portate due nauate siue navades grani» (Alart, *InuLC*)]; 'part de la coberta d'un temple corresponent a l'espai comprès entre dues columnes o pilastres d'una nau' [exs. de 1569 i 1739 de textos mallorquins en *AlcM*];⁹ 'cadascuna de les particions principals d'una casa corresponents a cada coster de la teulada' (=l'espai entre jàssera i jàssera), corrent en el País Val., sobretot a la Capital, a la Rib. de Xúquer i les zones meridionals (registrat per JCoromines a *Elx*, 1963), i hi ha testimonis antics (un ex. de 1445 de Val. en *AlcM*, i altres de CastdIP de 1599).¹⁰ A la zona d'Enguera-Canal de Navarrés es diu *nevada* en aquest sentit i és mot també conegut a Múrcia: «*nevada*, cada una de las dos vertientes de un tejado» (GaSoriano). Notem, a més, *navada* 'conjunt de troncs i bigues que els comerciants de fusts fan baixar riu avall en forma d'un rai' (així pel riu Cinca i Ebre fins a Tortosa), significat usual a Fraga, Peralta de Sal, Rib. Baixa del Cinca etc.; a Bielsa es diu *navata* (JCoromines, 1965), forma pròpia d'Alt Aragó (*DECH* iv, 219a34); *navader* 'raier', en Alt Aragó *navatero*.

Naval 'navegable', ant. [Desclot, *Cròn.*: «e la ciutat [d'Albarraç] està bayx e-l mig de les muntayes, e passa-li una gran aygua *neval* tot entorn» (cap. 97, *NCl* iv, 28.22), «--- flums *navals* ---» (Eiximenis)],⁴¹ 'pertanyent al mar' [«--- batalla *naval* ---» (en Fr. Egid Romà, 2.ª meitat del S. xv); 1575, OPou, *TbPu.*: «Batalla de mar o *naval*: Bellum navale ---» (p. 72)], del llatí *navale*. *Naval* com a nom d'una tela figura en Busa-Nebr. (1507); segons *DAG.* era corrent durant els Ss. xvii i xviii, i de fet *AlcM* cita *navals blancs* de la *Tarifa dels preus de les Teles* (Barcelona 1704). Avui designa a Mall. una 'tela de cotó, de gruix mitjancer, enravenadeta, que serveix per a folros' (*AlcM*). Lab. 1839 li dona els equivalents castellans de *morlés* i *laval*. Ara bé, com que el cast. *morlés* «tela de lino no muy fina» (*DAut.*), té aquest nom per ser fabricació de la ciutat de Morlaix en Bretanya (*DECH* iv, 150b55), és ben possible que *naval* fos una alteració de *laval* designant una tela fabricada en la ciutat francesa de Laval.

Navegar [*Consolat*; Muntaner, *Cròn.*, Pere Cerim., *Cròn.* etc., etc.; com a verb tr. 'tripular', ant. en 1400, 1529; *navegar la mar* 'recórrer-la' (1495); *Carta de navegar* 'mapa dels mars i costes' (*DTO.* 1647); *perdre la carta de navegar* 'anar perdut en algun afer' (*DAG.*)], pres del llatí *navigare* 'navegar'. *Navegador* [1357]. *Navegable* [«Riu *navegable*: *Flumen navigabile*» (Diccionari Torra)]. *Navegabilitat*. *Navegació* [*navi-* en el

S. xv; *Hist. Troy.*, ed. Miquel i Planas, Barcelona 1916, p. 74; F. Alegre (*DAG.*); 1492, Cauliach; *nave-* en doc. de la 2.ª meitat S. xvi, i en *DTO.*], pres del llatí *navigatione* id. *Navegament*, ant. [doc. de 2.ª meitat S. xiv]. *Navegant* 'home de mar', 'mariner' [doc. de 1315; 1388 «càpitols --- ordonats --- per los *navegants* de Copliure --- tot hom --- qui navegarà ab navilis --- de Copliure sia tengut --- pagar a la dita caixa ---» (*CoDoACA* xl, 290); Villena, *Vita Cbr.*, cap. 27, l. 138; la forma *navigant* en 1381]; com a adj. 'que navega' [1405]. *Circumnavegar*, *circumnavegació*. *Ennavegar-se* 'engolfar-se' (*DFa.*), i fig. «està ben *ennavegat* aquest home» («està compromès, embolicat»), ben usual avui.

Nauta 'mariner, navegant', llatinisme poètic, pres del ll. *nauta* id.; *nàutic*, adj.; *nàutica* [Belv. 1805]; *nàutil* 'mollusc cefalòpode' [*DFa.*], pres del gr. *ναυτιλος* 'mariner', 'nàutil'. *Nautoner* (variant *nautu-*), ant. 'mariner, navegant' [*VidesR.*: «Un dia que alguns *nautoners* perilaven ---» (10r1); «eu pregé los *nautoners* que me'n portassen» (93v2; i en 103v1, 194r1, 177r1, n. 3, B *nauteners*)], cf. fr. *nautonnier*, oc. ant. *nautonier*; el *DAG.* inclou *nautaner* 'mariner' del segle xiv, sense citat text, i *nautanier* figura a la *Chansó d'Antiocha* occitana; segons JCoromines (*LleuresC.*, p. 357) aquesta darrera forma deu ser la primitiva, derivada d'un *nauta*, **nautanis*, normalitzat en part en **nauto*, *-onis*.

Nauxell, m. ant. 'nau petita' [un ex. de 1565 en *DAG.*], forma rara, que sembla haver-se tret de *nauxer*: *nauxear* (escrit *naujear*) 'navegar' inclòs per Carles Ros (1764); no és mot existent.

Navili (variant *naveli*), m. ant. 'flota, esquadra' [1274 «e que nos enviats x naus armades e x galees, e entre altres lenys e barques que sien a summa de L --- e nós prometem-vos que us enviarem c mille bezancios Ceptins bons per aquest *navilis*» (Capmany, *Memorias* II, 43); Jaume I, cap. 59; Desclot, cap. 168, *NCl* v, 146.19; *VidesR.*, 154r2; 1318 «Item fo ordenat que negun hom no gaus metre entre *naveli* del Senyor Rey» (Eberenz, p. 237); Eiximenis (*AlcM*); Canals, *Providència*, 94]. En el sentit de 'nau o qualsevol vaixell' també és freqüent des d'un principi però sovint apareix, almenys en els textos del S. xiv, en sentit col·lectiu («altre *navili*») o en plural (*navilis*) [1295, veg. n. 4; 1318 «Que tot leyn ho barcha, ho altre *naveli* que intre ni vuyla intrar en lo dit port» (Eberenz, p. 237); 1354 «tots *navilis* o vexells, grans o pocs, pusquen navegar del cap de Leucata --- fins al cap de Cervera» (Capmany, *Memorias* II, 250); 1356 «Item vol e mana lo dit senyor que tots e sengles altres vexells e *navilis* --- sien trets en terra» (Eberenz, pàgina 238); 1365 «en alcuna fusta o *navilis*» (*InuLC*); -StVicentF: «E així com hun *navili* que l'om que-y navegua, o ara dorma, o vetle --- o face que-s vulla, tots temps camina e gran camí fa, que la *nau* lo porta» (*Quar.*, 91.20); 1472, JEsteve «*Navilis*: *Navigia*]. Des de mig S. xv les referències esdevenen més específiques i sovint al·ludeixen a naus grans [1455 «lo balaner o *navili* d'En Pere Cabanes de València», «un